

RUS ROMANSLARININ TÜRKİYE’DEKİ ŞAN ÖĞRENCİLERİNİN GELİŞİMİNE ETKİLERİYLE İLGİLİ UZMAN GÖRÜŞLERİ

Furkan AKTAKKA^{1,*}

¹ Anadolu Üniversitesi, Öğretim Görevlisi, faktakka@anadolu.edu.tr, 0000-0001-5315-6744
DOI NR. : 10.5281/zenodo.14497414

ABSTRACT

This study examines the role of Russian romances in vocal education in Turkey and assesses their impact on the technical and musical development of vocal students. Russian romances, which draw upon a rich and venerable Russian musical tradition and literature, have the potential to play a significant role in expanding the musical expression, technical skills, and cultural understanding of vocal students. It is assumed that these compositions are not sufficiently known or studied by vocal students in Turkey. The research therefore scrutinizes the possible reasons for this deficiency and explores why vocal students and instructors should engage more frequently with Russian romances. The study was conducted between the years 2011-2012 and employed a snowball sampling method to select 10 vocal instructors with at least 10 years of vocal training experience. Half of the selected instructors are full-time faculty members teaching vocal lessons at conservatories, while the other half comprises artists who are permanent members of the State Opera and Ballet but also teach vocal lessons at various conservatories as guest instructors. The findings from the interviews, observations, and literature review suggest that Russian romances should be included in conservatory curricula and that vocal education approaches should diversify to incorporate compositions in this form. The analysis of the interviewees’ statements indicates that this approach would not only provide students and instructors with a broad musical perspective but also enhance their competitiveness on international stages.

Keywords: Vocal Training, Russian Romance, Vocal Training

1. GİRİŞ

Rus romansları hem eğitim aracı hem de performans aracı olması bağlamlarıyla geniş ve çeşitli bir uygulama alanına sahiptir. Performans bağlamında incelendiğinde Dimitri Horostovski, Feodor Şalyapın, Anna Netrebko, Nikolay Gedda, Hibla Gerzmava ve Aida Garifullina gibi opera şarkıcılarının konserlerinde ve resitallerinde sıklıkla Rus romanslarına da yer verdikleri görülmektedir. Bu durum Rus romanslarının dünya çapındaki tanınırlığına katkıda bulunmaktadır. Bununla birlikte içerdiği müzikal derinlik ve gelişmiş bir şan tekniği gerektirmesi nedeniyle Rus romansları icracıların hem teknik hem de müzikal becerilerini sunmaları için onlara etkili birer araç olarak da düşünülebilirler. Şan eğitimi bağlamındaysa Rus romansları şan öğrencilerinin teknik ve müzikal gelişimlerini destekleyebilecek bir eser formu olmasının yanı sıra öğrencilere diksiyonlarını iyileştirme ve dil becerilerini arttırmaları bağlamlarında da çeşitli imkanlar sunmaktadır. Örneğin, Davis (2014), Amerikan şan öğrencileri için Rusça şarkı söylemenin dil ve performans boyutlarını ele almış ve bu repertuarın öğrencilerin dil ve vokal becerilerini geliştirmede etkili olduğunu ortaya koymuştur.

Romans, terim olarak esasen orta çağ Avrupa’sında şövalye hikayelerini anlatan şiirsel yapıtları tanımlamak için kullanılmaktadır ve

Orta Fransızcada halk dilinde yazılmış anlamına gelen Roman kelimesinden türemiştir. Terim, 15. yüzyıl İspanya ve İtalya’ında halk baladlarını tanımlamak için Romance ve Romanza biçiminde kullanılmış; Fransa ve Almanya’da ise duygusal veya fantastik öyküleri tanımlamak için tercih edilmiştir. Romans, müzikal bir form olarak 18. yüzyıldan sonra romantik ve lirik bir yapıya sahip eserlerle özdeşleşmiştir. Bu formda bestelenmiş eserler genellikle bir hikâye anlatmamakta; daha çok duygusal, lirik ve bazen dramatik unsurları barındıran solo ses için bestelenmiş eserlere işaret etmektedir. (Friedmann & Hickman, 2001)

Çalışmanın odağını oluşturan Rus romansları ise esasen 18. yüzyılın ikinci yarısında Rusya’da Rus şarkısı (Русская песня – Ruskaya pesniya) adıyla kendisini göstermeye başlamıştır. Yazılı kaynaklara göre Rus şarkısı terimi ilk olarak 1774 yılında yayımlanan bir dergide kullanılmıştır ancak Romans formunun Rusya’da daha önce de var olduğu bilinmektedir. Bu formda yazılmış eserler tek solist tarafından genellikle piyano, klavye, psalter veya gitar eşliğinde icra edilen şarkılardan oluşmaktadır. Rus şarkısı, halk şarkıları, kentsel burjuvazi şiiri, pastoral şiirler ve duygusal aşk şarkıları gibi pek çok kaynaktan beslenmiştir. Bu form 18. yüzyıl Rus kentsel folklorunun etkinde gelişerek asalet, kentsel burjuvazi ve kısmen köylü halkın ruhsal ihtiyaçlarına ve zevklerine hitap eden bir yapıya bürünmüştür. Napolyon’un 1812 yılındaki Rusya seferinin ardından Rus toplumunun köklerine ve milli kültürüne olan ilgisinde artış yaşanmış ve bunun sonucunda halk şarkıları, halk hikayeleri ve efsanelerine dayanan Rus milli şiiri oluşmaya başlamıştır. Bu süreçte Rus Romansı, romantizm ve Rus gerçekçiliğine ilişkin eğilimlerinin ifade edildiği farklı yaklaşımların da etkileriyle gelişimini sürdürmüştür. Bu gelişimin sonucundaysa müzik vasıtasıyla şarkı sözlerinin felsefi-psikolojik çekirdeğinin derin yönlerinin ortaya çıkarıldığı ve onu müzikal yapı ve metnin

birbirini tamamladığı besteler yapılmaya başlanmıştır. Bu türün Rusya’daki ilk önemli bestecileri arasında Aleksandr Aliyabiyev, Mihail Glinka, Aleksandr Dargomyzki gösterilebilir. (Politi, 2023, s.154-157)

Rusya köklü bir kültürel geçmişe sahiptir. Ancak batılı anlamda klasik müzik eserlerinin ortaya çıkışı ve Rus ulusal müziğinin oluşumu görece daha geç gerçekleşmiştir. Mimaroglu (1995, s.104, 105) Rusya’nın 19. yüzyıla değin dikkate değer yerel bir sanat müziği olmadığını; İtalyan, Fransız ve Alman müzik yaklaşımlarının etkisinde ve bunlardan beslenen bir müzik hayatı bulunduğunu belirtmektedir. Rusya’nın halk müziği kaynaklarının yanı sıra dinsel tören müziklerinin oluşturduğu zengin müzikal miras, edebiyatta Puşkin, Dostoyevski, Gogol ve Turgenyev gibi yazarların yapıtlarında görülmeye başlanan folklorik eğilimlerin de etkisiyle birlikte yeni bir yapıya evrilmeye başlamıştır.

Ivezic (1997), Rus romanslarının tarihsel kökenlerinin belirsiz olduğunu ve bu konuda çok az birincil kaynak bulunduğunu belirtmektedir. Bu nedenle araştırmacılar, Rusya’nın müzikal geçmişine ışık tutmak için ikincil kaynaklara başvurmuşlardır. Çalışma, Rus romanslarının kökenlerine dair genel bir kronolojik bakış sunmakta ve 18. ile 19. yüzyıllar boyunca Rus sanat şarkısının evrimini ele almaktadır. Bu süreci anlamak için Rusya’ya özgü müzikal bileşenlerin yanı sıra Batı Avrupa’dan ödünç alınan unsurların da incelenmesi gerektiğinin ileri sürüldüğü çalışmada en erken ve en etkili müzikal unsurun Rus halk şarkıları olduğu ve bu şarkıların İmparatorluk Rusya’sının kentsel merkezlerine taşınması olduğu tespit edilmiştir. 17. yüzyılın sonlarından itibaren, halk şarkılarının şiirsel metinlerini içeren kişisel el yazması koleksiyonlar ortaya çıkmıştır. Ancak bu koleksiyonlarda genellikle müzik yer almadığı için şarkıların icra pratiği hakkında bilgi

sağlanamamıştır. 18. yüzyıl boyunca el yazması koleksiyonlar ve basılı şarkı koleksiyonları popüler olmuştur. 1770-74 yıllarında yayımlanan Chulkov'un "Çeşitli Şarkılar Koleksiyonu" en erken basılı halk şarkılarından biridir. 1776'da yayımlanan Trutovsky'nin "Basit Rus Şarkıları Koleksiyonu" ise şarkı metinlerinin yanı sıra nota içeren ilk koleksiyondur. Bu koleksiyon, vokal çizgiye eşlik eden bas çizgisini içermektedir. Lvov ve Prach'ın 1790 yılında yayımlanan "Rus Halk Şarkıları Koleksiyonu" ise önemli bir referans noktası olmuştur. 18. yüzyılın sonlarında, Rus romansları Batı Avrupa etkileriyle şekillenmiştir. Bu dönemde "romance" terimi, özellikle Fransız etkisiyle popüler hale gelmiştir. Lvov ve Prach'ın çalışmaları, Batı müziğinin ton ve yapı ilkelerini Rus halk şarkılarına uyarlamayı amaçlamıştır. Rusya'daki opera kültürü, İtalyan opera sanatçılarının ve eserlerinin saraya getirilmesiyle başlamıştır. Francesco Araja'nın eserleri, Rusya'da opera serinin tanıtılmasında önemli rol oynamıştır. 18. yüzyıl boyunca, Batı Avrupa'dan gelen opera ve müzikal formlar, Rus bestecileri ve müzikal kültürü üzerinde büyük etkiler bırakmıştır. 18. yüzyılın sonlarına doğru Batı müziğinin prensipleri Rus müzik toplumuna tamamen entegre olmuştur. Bu entegrasyon, Rus solo şarkısının gelişiminde önemli bir rol oynamıştır ve Rus sanat şarkısının Batı Avrupa etkileriyle şekillendiği bir dönemi yansıtmaktadır.

18 ve 19. yüzyıl boyunca gelişimini sürdüren ve edebiyat ile müziği Rusya'ya özgün bir yapıda bir araya getiren Rus romansları da tıpkı Alman Lied'leri gibi oldukça derinlikli bir edebi ve müzikal altyapıya sahiptir. Bu bağlamda Alman Lied'i gibi Rus romanslarının da yetkin bir biçimde icra edilebilmesi için, icracıların belirli bir teknik ve müzikal altyapıya sahip olması gerekeceği açıktır. İracıların bu formda bestelenmiş eserlerin hem metinsel hem müzikal özelliklerini aktarabilmesi için yönelebilecekleri

farklı şarkı söyleme yaklaşımları bulunmaktadır. Bu şarkı söyleme yaklaşımları arasında en çok bilinenlerden birisi opera sanatının da doğduğu topraklarda, yani İtalya'da ortaya çıkmış olan Bel Canto'dur. Bel Canto İtalyanca güzel şarkı söyleme anlamına gelmektedir. İtalyan şarkı söyleme geleneği bağlamında geliştirilmiş Bel Canto, dünyanın pek çok ülkesinde olduğu gibi Türkiye'de de temel şan eğitimi yaklaşımı olarak benimsenmektedir.

Bel Canto eğitiminin kökleri 17. yüzyılın başlarına, özellikle de Giulio Caccini'nin çalışmalarına dayanmaktadır. Bu dönem aynı zamanda İtalyan müziğinde "bel canto'nun altın çağı" olarak kabul edilmekte ve yaklaşık iki yüz yıl süren bir süreci kapsamaktadır. Bu süreçte müzik sanatının Hellenistik dönemlerden itibaren yavaş yavaş evirildiği ve bu evrimin, sanatçıların insan sesini müzikal bir ifade aracı olarak kullanma biçimlerini geliştirmesiyle sonuçlandığı görülmüştür. Caccini ve Floransalı Camerata'nın yenilikleri solo şarkı ve resitatif tarzının gelişimini hızlandırmış ve böylece bel canto sanatının hızla yayılmasını sağlamıştır. Bu dönemde sesin müzikal güzelliklerinin yanı sıra ifade gücü de ön plana çıkmış ve bel canto, duygusal ifade ve vokal teknikteki ustalıklarla tanımlanmaya başlamıştır. (Silva&Baker, 1922, s.53, 54)

Belirli bir ekol çerçevesinde şan eğitimi alan icracılar opera eserlerinin yanı sıra pek çok farklı formda bestelenmiş eserleri de yetkinlikle icra edebilmektedirler. Ancak özellikle opera şarkıcıları için sağlıklı ve sürdürülebilir bir şan tekniğine sahip olmak ve bu teknik aracılığıyla operatik ses üretmeyi öğrenmek bir tercih değil zorunluluktur. Zira opera şarkıcısı icra edeceği esere eşlik eden orkestranın oluşturacağı ses perdesini aşarak izleyiciye kendisini duyurabilmelidir. Opera şarkıcısı bunu yaparken sesin hatalı veya aşırı kullanımına bağlı olarak ortaya çıkan sağlık sorunlarını yaşamadan ve

süreğen bir şekilde devam ettirebilmelidir. Opera şarkıcısı orkestranın oluşturduğu ses perdesini aşmayı başarmasının yanı sıra eserin içerdiği müzikal unsurlara da bağlı kalmalı, sahnedeki dramayı sesi ve bedeniyle izleyiciye aktarabilmelidir. Bu çerçevede müzik, oyunculuk, kostüm, makyaj, sahne tasarımı ve plastik sanatlar gibi branşların birleşimi olan Opera sanatının en temel dinamiklerinden birisinin operatik ses olduğu anlaşılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında profesyonel birer opera şarkıcısı olma yolunda ilerleyen opera öğrencisinin konservatuvarda yoğun ve ciddi bir eğitim süreci geçirmesi gerektiği açıkça görülebilir.

2. ALANYAZIN İNCELEMESİ

Alan yazında Rus romanslarının müzikal yapıları ve tarihsel çerçevelerinin incelendiği pek çok çalışma bulunmaktadır. Ancak yapılan alan yazın taraması sonucunda Rus romanslarının pedagojik uygulamaları ve bu uygulamaların olumlu ve olumsuz yönlerini inceleyen kısıtlı sayıda çalışma bulunduğu tespit edilmiştir.

Örneğin Davis (2014), Amerikan şan öğrencilerinin Rusça dilini başarılı bir şekilde öğrenmeleri için Rusça şarkı sözlerinin anlamını ve doğru telaffuzunu içeren çeviriler ve IPA transkripsiyonlarını da içeren çözümler sunduğu çalışmada bu eserlerin öğretici parçalar olarak uygunluğunu belirlemek için kullanılan kriterlerin bir açıklamasını paylaşmış ve Rus romanslarının icrası için gereken vokal, teknik, dil ve yorumsal becerileri tanımlamıştır. Çalışma kapsamında Alyabiyef, Gurilyof, Varlamov, Glinka, Dargomizki, Çaykovski ve Mussorgski gibi bestecilerin eserleri arasından seçilen şarkılar zorluk derecelerine göre gruplandırılmıştır. Bu eserlerin zorluk dereceleri, gerektirdikleri ses aralıkları, kelime uzunlukları ve ritmik metin düzenlemeleri gibi faktörlere

göre belirlenmiştir. Çalışmada, eserlerin öğretim sırasını düzenleyen bir kapsam ve sıra çizelgesi oluşturulmuş, yaygın telaffuz problemleri için çözümler sunan bir palatalizasyon rehberi sağlanmıştır. Çalışma, başlangıç seviyesindeki şan öğrencileri için Rusça şarkıların öğretim materyali olarak kullanılmasını teşvik eden kapsamlı bir repertuar ve öğretim stratejileri sunmaktadır.

Olin (2012), çalışmasında Amerikan şan öğrencileri için Rusça şarkı söylemenin olumlu ve olumsuz yanlarını incelemiştir. Çalışmada, Rusçanın telaffuzu, vurguları ve yumuşak ile sert ünsüzler gibi dilsel özelliklerini açıklanmakta; Kiril alfabesi ve farklı transliterasyon sistemleri gibi dilsel zorlukların yanı sıra tam rezonans gerektiren pasajların müzikal zorlukları da ele alınmaktadır. Rus romanslarının, şarkıcının hayal gücünü ve duygusal kapasitesini kullanmasını gerektirdiğini ve dinleyici üzerinde derin bir etki bıraktığını ileri süren Olin, erken yaşta dil eğitimine başlanmamasının Amerikan şan öğrencileri için zorluk yarattığını, ancak kendi transliterasyon sistemlerini geliştirerek bu zorlukların aşılabileceğini belirtmektedir. Rusça şarkı söylemenin teknik, dilsel ve sanatsal zorluklarını ele alarak, şarkıcıların sanatsal gelişimine önemli katkılar sağlanabileceğini ortaya koyan çalışma kapsamında, şan öğrencileri için geniş bir Rus sanat şarkısı repertuarı sunulmakta ve bu eserlerin eğitimde nasıl kullanılabileceğine dair stratejiler de önerilmektedir. Bununla birlikte seçilmiş Rus romanslarının tarihsel ve müzikal analizi, bu şarkıların öğretiminde ve performansında kullanılacak yöntemlerle birlikte sunulmaktadır. Rus romanslarının kökenleri ve gelişiminin incelendiği bir diğer çalışmada, Alyabiev, Varlamov ve Glinka tarafından bestelenmiş olan bazı romanslar analiz edilmiştir. Çalışmada müzikal discretization (parçalara ayırma) ve kompozisyonel analiz yöntemleri kullanılarak armoni, modülasyon, kontrapunkt ve küçük

melodik motiflerin gelişimi incelenmiştir. Çalışmanın sonuçları Rus romanslarının melodik yapısının, varyasyonlu gelişiminin ve süslemelerinin Rus halk müziğinden ilham aldığını, aynı zamanda klasik müzik armoni ve formuna dayandığına işaret etmektedir. (Guseynova & Türkmenoğlu, 2022)

Alan yazında Rus romanı formunda oldukça tanınmış eserler bestelemiş olan bestecilerin eserlerinin incelendiği çalışmalar da bulunmaktadır.

Örneğin Li (2021), Sergey Vasilyeviç Rachmaninof'un Rus romanslarının dramatik yapısını ve müzikal unsurlarını incelediği çalışmada, Rachmaninof'un romanslarındaki şiirsel metinlerin melodik ifadelerini, armonik yapıları ve piyanonun rolünü analiz etmiştir. Çalışma sonucunda Rachmaninof'un, vokal eserlerinde duygusal açıklık ve samimiyeti ön planda tuttuğu, uzun melodik çizgiler, patetik doruklar ve dinamik gelişimlerle şiirsel sözcüklerin doğru ve belirgin bir şekilde ifade edilmesine özen gösterdiği anlaşılmıştır. Çalışmada, Rachmaninof'un eserlerinde duygusal açıklık, karmaşık armonik yapılar ve dikkatli işlenmiş vokal deklamasyon önüne çıktığı, piyano eşliklerinin ise bağımsız bir dramatik yapıya sahip olmakla birlikte vokal melodisiyle de uyum içinde geliştiği gözlemlenmiştir. Çalışma kapsamında sonuç olarak Rachmaninof'un romanslarının, icracılar açısından yüksek düzeyde profesyonel yetenek gerektiren kompleks melodi çizgilerine ve armoniyeye sahip olduğu vurgulanmaktadır.

2.1. AMAÇ VE KAPSAM

Şan eğitimi bağlamında önemli bir yere sahip olduğu düşünülen Rus romanslarının Türkiye'deki şan öğrencilerinin teknik ve müzikal gelişimleri üzerindeki potansiyel

etkilerinin analizi çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Çalışmanın temel problem cümlesi "Rus romanslarının Türkiye'deki şan öğrencilerinin teknik ve müzikal gelişimleri üzerinde ne gibi etkileri vardır?" biçiminde kurulabilir. Çalışma kapsamında şu sorulara yanıt bulunmaya çalışılmaktadır:

1. Şan eğitiminde Rus romansları uluslararası nitelikte kabul gören eserler midir?
2. Rus romansları Türkiye'de yeterince tanınmakta mıdır?
3. Rus romansları Türkiye'deki şan öğrencilerine çalıştırılmalı mıdır?
4. Rus romansları Türkiye'deki konservatuvarların opera/şan bölümü müfredatlarında yer almalı mıdır?
5. Türkiye'deki şan öğrencileri Rus romanslarını yorumlarken hangi güçlüklerle karşılaşabilirler ve bu bağlamda yorumlama güçlüğü bakımından Rus romanslarını Arie Antiche, Lied ve Chanson gibi diğer şarkı türlerinden ayıran unsurlar nelerdir?

Çalışmanın temel amacı, Türkiye'deki şan eğitimi süreçlerinde Rus romanslarının yerini, önemini ve Türk şan öğrencilerinin teknik ve müzikal gelişimleri üzerindeki potansiyel etkilerini anlamaktır. Çalışma, Türkiye'deki konservatuvar opera bölümlerinin şan eğitimi süreçlerinde sıklıkla tercih edilmeyen Rus romanslarının tercih edilmeme nedenlerinin ortaya çıkarılması, bu formda bestelenmiş eserlerin daha yakından tanınması ve tercih edilmesi gerektiği düşüncesi üzerine yapılmıştır. Bu bağlamda, Türkiye'deki şan pedagojisi ve şan dersi müfredatları içerisinde Rus romanslarının yeri ve önemi ortaya konulmakta; bu formda yazılmış eserlerin Türk şan öğrencilerinin teknik ve müzikal gelişim süreçleri üzerindeki potansiyel etkileri detaylı bir biçimde

incelenmektedir. Çalışmanın sonuçları, Türkiye’de uygulanan şan eğitimi süreçlerinde Rus romanslarının benimsenme ve tercih edilme düzeyini artırarak hem eğitimciler hem de öğrencilerin bu formda bestelenmiş eserlere yönelmelerini teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Çalışma kapsamında şan öğrencilerinin teknik ve müzikal gelişimlerine katkıda bulunacak bilgiler paylaşılacak ve bununla birlikte şan eğitimcileri için de bir referans kaynağı oluşturmaktadır.

2.2. YÖNTEM

Bu çalışma, mevcut bir durum veya geçmişteki bir olayın mevcut özelliklerini açıklayan bir araştırma tasarımı olan tarama modeline dayanmaktadır. Karasar'a (2002, s.77) göre tarama modelleri, belirli bir durumu olduğu gibi tasvir etmeyi hedefleyen metodolojik yaklaşımlardır. Bu çerçevede yürütülen bu çalışma, Rus romanslarının Türkiye’de ses eğitimi gören öğrencilerin teknik ve müzikal becerilerinin gelişimine potansiyel etkilerini incelemektedir.

Nitel araştırma ise, gözlemler, röportajlar ve belge analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, deneyimlerin ve fenomenlerin doğal ortamlarında bütünsel ve gerçekçi bir şekilde ifade edilmesini amaçlayan bir süreci ifade eder. Yıldırım ve Şimşek’e (2005, s.39) göre nitel araştırma, sosyal olguları kendi doğal bağlamında araştıran ve teorik çerçeveler oluşturmayı amaçlayan bir anlayışa sahiptir.

Bu bağlamda yapılan çalışma nitel araştırma yöntemleri olan gözlem, röportaj ve belge analizine dayanarak yürütülmüştür.

Çalışmanın kapsamı Türkiye’deki konservatuvarların opera bölümlerinde şan dersleri veren tüm eğitimcileri içermektedir. Ancak bu geniş kapsama giren her bir eğitime ulaşmak güç olacağı için çalışma kapsamı

İstanbul, Ankara, İzmir ve Eskişehir’de bulunan konservatuvarlarda şan dersleri veren öğretim üyeleri ve Devlet Opera ve Balesi sanatçılarıyla kısıtlanmıştır.

Çalışma kapsamında görüşme yapılan eğitimciler kar topu örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Bu yöntemle çalışma kümesi belirlenmesi süreci Yıldırım ve Şimşek’e göre (2005, s.111; Patton, 1987, s.56) “Konuyla ilgili en çok bilgi sahibi olan kişiler kimlerdir?” sorusunun sorulmasıyla başlamaktadır. Bu kişiler belirlendikten sonra onlara “Konuyla ilgili olarak kim veya kimlerle görüşmemi önerirsiniz?” sorusunun sorulmasıyla süreç devam eder. Süreç ilerledikçe bazı isimlerin tekrar etmeye ve ön plana çıkmaya başladığı görülür ve çalışma kümesi buna göre belirlenebilir.

Çalışma kümesinin belirlenebilmesi için ilk aşamada Türkiye’deki çeşitli konservatuvarlarında ders vermiş ve en az 10 yıllık şan eğitimci deneyimine sahip öğretim üyeleri ve devlet opera ve balesi sanatçılarından oluşan bir isim havuzu oluşturulmuştur. Bu havuzda yer alan her bir isme çalışma konusuyla ilgili olarak kimlerle görüşülmesi gerektiği sorulmuştur. Alınan yanıtlar doğrultusunda belirlenen yeni isimlerle de görüşülmüş ve aynı soru onlara da sorulmuştur. Süreç ilerledikçe bazı isimlerin tekrar etmeye başladığı görülmüştür. Tekrar eden bu isimler tekrar etme sıklığına göre sıraya konulmuş ve ilk 10 sırada yer alan şan eğitimcilerinin isimleri çalışma kümesini oluşturmuştur. Araştırma sonuçlarının güvenilirliğini artırmak ve çalışma grubunun evreni temsil yeterliğini güçlendirebilmek amacıyla çalışma kümesinde yer alan şan eğitimcilerinin 5’i üniversitelerde kadrolu olarak görev yapan öğretim üyeleri diğer 5’i ise Devlet Opera ve Balesi bünyesinde solist sanatçı olarak görev yaparken ek ders ücretli öğretim elemanı statüsüyle konservatuvarlarda şan dersleri veren şan eğitimcileri arasından belirlenmiştir.

Çalışmada, tam yapılandırılmış görüşmelerin katı formatlarından ve yapılandırılmamış görüşmelerin tamamen serbest konuşma tarzından farklı olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği tercih edilmiştir. Bu teknik, önceden belirlenmiş soruların kesin bir sıraya göre sorulması zorunluluğunu ortadan kaldırmasının yanı sıra anlık gelişen konuşma dinamiklerine göre yeni soruların sorulabilmesini de mümkün kıldığı için tercih edilmiştir. Bu görüşme tekniğinde önceden tasarlanmış sorular uzman görüşleri alınarak son haline getirilmiş ve katılımcılarla bu doğrultuda etkileşime girilmiştir.

Yapılan görüşmelerin tümü kamera aracılığıyla kayıt altına alınmıştır. Tüm katılımcılar konuyla ilgili olarak önceden bilgilendirilmiş ve görüşmenin kayıt altına alınabilmesi için onay alınmıştır. Görüşmeler tamamlandıktan sonra tüm görüşme verileri Word dosyası olarak yazılı metne dönüştürülmüş, incelenmiş ve araştırma kapsamında ele alınması gereken bulgular betimsel analiz yöntemi bağlamında detaylı alıntılar halinde paylaşılmıştır.

Yıldırım ve Şimşek'e göre (2005, s.224) araştırma verileri, formüle edilen araştırma sorularının çizdiği tematik çerçevelere uygun olarak kategorize edilebilmektedir. Ayrıca bu veriler röportaj ve gözlem aşamalarında ele alınan spesifik sorular veya analiz edilecek boyutlar temelinde de düzenlenebilirler. Betimsel analiz yöntemi araştırma sürecindeki bireylerin ifadelerini ve görüşlerini vurgulamak amacıyla doğrudan alıntılarının kullanılmasını önermektedir. Bu yöntemin temel amacı toplanan verileri sistematik bir şekilde işleyip anlamlandırarak okuyucuya sunmaktır. Elde edilen verilerin açıklamaları ve yorumları, bunların neden-sonuç bağlamında incelenmesi ve ardından belirli sonuçlara varılması yoluyla yapılmaktadır. Ele alınan konuyla ilgili yorumlar araştırmacının

belirlenen temaları nasıl ilişkilendirildiğine ve anlamlandırıldığına dair görüşlerinin yanı sıra geleceğe yönelik öngörülerini de içerebilmektedir.

Çalışma kapsamında yapılan görüşmeler 2011 ve 2012 yıllarında gerçekleştirilmiştir. 2020 yılı öncesinde yapılmış yüksek lisans ve doktora araştırmalarından üretilen makaleler için geriye dönük olarak etik kurul izni gerekmediği için etik kurul onayı alınmamıştır.

3. BULGULAR

Yarı yapılandırılmış görüşme yaklaşımı çerçevesinde yapılan görüşmeler kapsamında sorulan “Şan eğitiminde Rus romansları uluslararası nitelikte kabul gören eserler midir?” sorusuna E1 şu şekilde cevap vermiştir:

“Uluslararası deyince mesela, biraz ayırım yapmak lazım, şöyle bir şey var: Şimdi ben mesela Avusturya’da okudum. Avusturya’da ... Alman literatürünün dışına pek çıkılmaz. ... Lied literatüründe (sanatsal şarkılar kastediliyor) en azından yani çok tutulmaz ama diyelim mesela Çekoslovakya’da, Macaristan’da, Slav ülkelerinde daha çok. O açıdan, yani ben okuduğumda mesela hiç hatırlamıyorum lied (romans) öğrendiğimi, ... yani çok azdır açıkçası.” (Yüz Yüze Görüşme, 11.1.2011)

E2 aynı soruyu şu şekilde yanıtlamıştır: “Dünyada Rus romanslarının bir yeri var mı dersene şey olarak var, kabul görüyor yani. Yani söyleniyor da biz de söylüyoruz ama eğitim olarak yok.” (Yüz Yüze Görüşme, 19.11.2011)

E3 konuyla ilgili olarak şunları belirtmiştir: “...Rus romanslarına gelince, şimdi Rus romanslarını da ikiye ayırmak gerekiyor. Bunlardan Çaykovski ve Rahmaninof’u ayrı tutmak gerekiyor. Bunlar daha çok Avrupa müzik çevreleri tarafından kabul gören besteciler.

Diğer, işte Balakirev'ler olsun, Mussorgski'ler olsun, Glinka'lar olsun bunlar daha çok Rus ekolünün, ulusal Rus müziğinin temsilcileri konumunda kaldıkları için Avrupa ve dünya çevrelerinde bir Rahmaninof ve Çaykovski gibi fazla seslendirilen eserler değiller. Romans olarak söylüyorum. Operaları; bir Mussorgski'nin Boris Godunov'u, Kovaçina'sı; Borodin'in Prens Igor'u falan dünya opera sahnelerinde oynuyor." (Yüz Yüze Görüşme, 27.2.2012)

E6 ise bu soruya şu yanıtı vermiştir: "Uluslararası şeyde (arenada) tabii ki kabul gören eserlerdir. Örneğin ben Skala'da Rahmaninof ve Çaykovski lied'lerinin konserini izledim. İtalya'da da bir İtalyan; Furremento, Rusça olarak konser verdi ve dünyanın her yerinde, sadece Skala'dan değil dünyanın her yerinde Çaykovski ve Rahmaninof; özellikle Çaykovski ve Rahmaninof çok önemli...bestecilerdir." (Yüz Yüze Görüşme, 01.02.2012)

Görüşme gerçekleştirilen diğer tüm eğitimler soruyu olumlu yönde yanıtlamışlardır. Görüşmecilere Rus romanslarının Türkiye'de yeterince tanınıp tanınmadığı konusunda ne düşündükleri sorulduğunda alınan yanıtlar şu şekildedir:

E1 Rus romanslarının Türkiye'de genelde sevildiğini belirtmiş ve bunun nedenini Türk kültürü ile Rusya arasındaki duygusal benzerliklere ve biraz arabesk yapıya bağlamıştır. Türk öğrencilerin Çaykovski gibi Rus bestecilerin eserlerine Schubert'in Lieder'ine göre daha farklı ve duygusal bir yaklaşım sergilediğini ifade eden E1, Rusçanın telaffuz zorlukları nedeniyle bazı teknik değişiklikler gerektirdiğini ve bu durumun şan tekniklerini etkileyebileceğini de eklemiştir. E1 ayrıca, yurtdışındaki eğitim veya geleneğe sahip ülkelerin bu tür dil handikaplarını aşma çabalarının uluslararası başarı getirdiğini ve bu durumun öğrencilere

belirli bir kültürel arka planın yanı sıra teknik mükemmellik kazandırmak için önemli olduğunu vurgulamıştır. Türkiye'de birçok konservatuvar öğrencisinin Rus bestecilerin eserlerini söylediğini ve bu eserlerin daha iyi anlaşılması ve bilinmesi gerektiğini belirtmiştir. (Yüz Yüze Görüşme, 11.1.2012)

E2 "Dili farklı, ırk farklı; bizim o ırka yakın değiliz çünkü biz daha çok güneyliyiz. Dil önemli, alfabe farklılığı var, uygun gelmiyor; gırtlak yapısı bizimkine uygun değil, farklı öyle anlatayım. Yani bunun temel sebebi, ekol olarak eğitimde bizde Rus ekolünün kullanılmaması. Biz eğitiyoruz, insanlar şarkı söylemeye başlıyorlar, ondan sonra bir gün işte onları da söylüyorlar, o ayrı bir şey." (Yüz Yüze Görüşme, 19.11.2011)

E3 "Yeterince tanınmıyor. Bu, daha çok biraz da siyasal nedenlerden ötürü kaynaklanan bir şeydi. Biliyorsun, soğuk savaş dönemi dünya iki bloğa ayrılmıştı ve o dönemlerde, ben kendi hocalarımın da biliyorum, bir Rusça lied söylemek bile bir yanlış anlaşılmaya neden olabiliyordu. O yüzden Rus repertuarından özellikle hocalarımız ve o dönemin sanatçıları uzak kalmışlar. Bu, politik nedenlerden ötürü, bunu yakinen kaynaklarımdan edindiğim bilgilere göre iyi biliyorum. Bununla beraber Çaykovski'ler ve Rahmaninoflar daha çok Almanca çeviri sözleriyle seslendiriliyordu." (Yüz Yüze Görüşme, 27.2.2012)

E4 "Tanınmıyor. Çünkü uzun süre hem Ruslara hem de diğer yabancılara bizim operalarımız ve konservatuvarlarımız çok kapalıydı. Bu son yıllarda, Avrupa ülkelerine açıkça kaşelerinin yetmemesinden sonra, daha çok Rusya'dan insanlar getirilmeye başlandı. Alfabenin zorluğundan kaynaklanan sıkıntılarımız var bir defa. Kiril alfabesiyle ilgili sorunumuz var. Bunu okuyan insan yok içimizde ne hoca olarak ne şarkıcı olarak. Hiç tanımadığımız, bize çok uzak

bir dil. Bu yüzden de çok ihmal edildi tabii ki bu Rus romansları; bence en büyük sebebi bu çünkü melodi açısından, yapı açısından, şan ve vokal açısından çok çok önemli. Arie Antiche'ler kadar önemli bir yapısı var yani hem dilin hem şarkı yazılışlarının." (Yüz Yüze Görüşme, 19.11.2011)

E5 "Tanınmama nedenleri, hocaların Rusça bilmemesinden kaynaklanan bir şey olabilir. Ama biz burada stil çalıştığımız için... Çaykovski, Prokofiyev, Şostakoviç, Rahmaninof'ların hepsinin lied'lerini, romans diye sınırlamak istemiyorum gerek opera aryalarını gerekse melodilerini... çalıştırıyoruz. Tabii ki çalıştırdığımızı göre bir fayda görüyoruz." (Yüz Yüze Görüşme, 12.01.2012)

E6 "Türkiye'de derken, seyircileri kastediyorsak hayır, tanınmıyor ama sanatçılar biliyor, tanıyorlar. En çok Çaykovski'nin lied'leri söyleniyor. Mussorgski'yi ben konservatuvardayken söyledim ama fazla tanındığını söyleyemem. Çaykovski, sonra Rahmaninof gene ikinci sırada bence burada. Aslında bize çok yatkın geliyor, şahsi görüşüm. Melodi anlayışı ve esprisi de Türk seyircisinin severek dinleyeceği bir müzik... Folklorik tatlar da var içinde... ama yeteri kadar tanınmıyor bence. Bunun başlıca nedenleri dilin uzaklığı, zorluğu bence. Üç aşağı, beş yukarı hemen hemen herkesin İngilizceye, İtalyancaya, Almancaya, Fransızcaya bir yakınlığı var. Ama Rusça gerçekten biraz uzak bir dil; ancak kişisel gayretlerle, eğer Rusça bu söylediğim dil konusu geçilirse, şarkıcının eğitimine de seyircinin eğitimine de bence çok büyük katkılar sağlayabilecek bir dünya. Rus edebiyatı keşfedilmeyi bekliyor bence." (Yüz Yüze Görüşme, 01.02.2012)

E7 Öğretmenin repertuarında Rus bestecilerine ait eserler bulunmasının, öğrencinin bu eserlerle çalışmasını sağladığını belirtmiştir. Rus öğretmenler veya Rus ekolünden gelen hocalarla

çalışan öğrencilerin Rus romanslarını daha çok tanıdığını ifade etmiştir. Buna karşın, İtalyan ekolünden gelen öğretmenlerin öğrencileri, bu eserleri pek tanımadığını belirtmiştir. Görüşmeci, Rus romanslarının içinde belirli bir dinamizm ve yoğunluk bulunduğunu, bu durumun piyanolu pasajlarda bile geçerli olduğunu vurgulamaktadır. Bellini, Rossini, Verdi ve Donizetti gibi bestecilerin eserlerine nazaran Rus romanslarının daha net bir yapıya sahip olduğunu ifade etmiştir. Bu eserlerin bel canto tekniğine negatif bir etkisi olmayacağını, çünkü farklı stillerin farklı yorumlar gerektirdiğini belirten görüşmeci, yetkin ve yetenekli bir şancının bu farklı stilleri başarıyla icra edebileceğini vurgulamaktadır. (Yüz Yüze Görüşme, 22.3.2012)

E8 "Yani sanırım öyle, artık tanınıyor. Eskiden biraz zordu, yani yirmi yıl öncesine kadar daha az tanınıyordu ama son yirmi yıldır daha çok tanındığını düşünüyorum. Ben de öğrencilerime bu eserleri söyletmeye dikkat ediyorum, özen gösteriyorum. (Soru: Bu yirmi yıllık zaman içerisinde ne değişti de tanınmaya başladı peki?) Sanıyorum keşfedilme denen şey oldu, yani eserlerin güzelliği, şarkıların güzelliği keşfedildi insanlar tarafından. Böyle oldu. Keşfetme şuna bağlı; daha çok öğrencimiz yurt dışına çıktıkça bunları duydular, ettiler ve ona göre söylemeyi tercih etmeye başladılar. Bizler de YouTube açıldıkça oradan izledikçe tabii biz de keşfetmiş olduk." E9 Rus romanslarının Türkiye'de Alman Lied'leri kadar tanınmadığını ancak daha fazla tanınmasının faydalı olacağını düşündüğünü belirtmiştir. (Yüz Yüze Görüşme, 24.11.2011)

E9 "Aslında yeterince şöyle tanınmıyor: Türkiye'de daha çok ... lied dendiği takdirde Alman bestecilerin üzerine bir yoğunlaşma var ... yani yeterince tanınmıyor." (Yüz Yüze Görüşme, 27.02.2012)

E10 "Ben gördüğüm kadarıyla yarışmalarda bazı yarışmacıların bu eserleri seslendirdiğini duyuyorum ama bütün hocaların veya bütün öğrencilerin veya Türkiye'deki konservatuvarlarda çalışıldığını düşünmüyorum. Genelde İtalyan bestecileri, İtalyan eserleri, Alman eserleri... Benim belki Rus hocayla çalışmamın nedeni bu, eserleri tanımam olsun. Bunun yanında ben çok seviyorum Rus romanslarını. O yüzden öğrencilerimde ben çalıştırmayı tercih ediyorum." (Yüz Yüze Görüşme, 22.3.2012)

"Türkiye'deki şan öğrencilerine Arie Antiche, Lied, Chanson gibi şarkı türlerinin yanı sıra Rus romansları da çalıştırılmalı mıdır?" sorusuna verilen yanıtlar şu şekildedir:

E1 "Bence çalıştırılmalı, hiç karşı değilim çünkü bazı insanlarda, özellikle o karakterini bileceksin, duygular çok gizli olabiliyor. Yani dışa vurma şeyi çok kısıtlı olabiliyor. İstese yapacak ama ben o yüzden mesela ben ilk sınıflarda şey değilse yeteneği yoksa hiç bulaşmam liede ki ben kendim de yıllarca lied söyledim. Niye bulaşmam? Çünkü çok ölçülü biçili söylenmesi gereken bir şey bu tür şeyler ama mesela Rus şeylerinde onu tercih ediyorum. Niye? Çünkü o daha duygusallık veren, daha farklı bir boyutta hani kendini zorlamadan dışa vurma şeyini oluşturabiliyor o çok önemli bir şey. Kendini belirleme, betimleme, duygularını dışarı verebilme... Onun için ben tercih ediyorum bazen. Sadece dediğim gibi konuşma dilinin verdiği bir zorluk var. O sesin hani daha yukarda tınlamasını oluşturması daha zorlaşıyor öğretmesi çünkü dediğim gibi bizdeki o 'la'lar, 'l'lar... Onları gerçekten doğru şey yaparsan, onun için de ben mümkün olduğu kadar kalın seslerde tercih ediyorum. ... Tercih ediyorum çünkü niye tercih ediyorum ben eğer lied veya arie antiche söyleteceksem, aryaya geçmeden önce Rus'u tercih ederim. Niye? Çünkü onu, biraz ah oh gerekiyor, çünkü çok şey olan var yani hiç

sesini çıkaramayan var, duygusal olarak içine dönük var... Bunları ortaya çıkarmak için ben tercih ediyorum Rus şeylerini söyletmeyi. ... Bizde genellikle içe dönük insanlar çok fazla. Duygularını dışa çıkarmak, ... yani o duyguları aşırı vermek belki bir yerde iyi bir şey. Bir aşırı verse ben onları belirli bir şeye sokacağım. Sonra olmuyor yani daha içe dönük, daha çekingen, güvensiz... Bizim şeyimizde böyle onun için ben tercih ediyorum yani Rus romanslarını." (Yüz Yüze Görüşme, 11.01.2011)

E2 "Faydası olsun diye düşünüyorsak, bence yok. O sırada çocuğa doğru bir teknik ekol yerleştirmek istiyorsak eğer, bunu katmamalıyız içine çünkü o başka bir iş, karıştırmamız lazım çünkü... Uygun olanı öğretiyoruz biz. Zaten dünyada da İtalyan operası söyleyen Rus çok fazla bilmiyorsunuzdur, ünlenmiş çok fazla insan yok." (Yüz Yüze Görüşme, 19.11.2011)

E3 "Romansların ya da müziğin teknik açıdan yanlışlığı söz konusu olamaz. Yani hocanın teknik açıdan bir yanlışlığı vardır. Çünkü her dil kendi ekolünü oluşturmuştur. Bugün bir Slav ekolünden, bir Alman ekolünden, bir İtalyan ekolünden, bir Fransız ekolünden bahsedecek olursak, bunlar kendi dillerinin olanakları ölçüsünde gelişmiştir. Ama dünyada enternasyonal olarak daha çok kabul gören, şan açısından İtalyan ekolü çok ağır basmıştır ve bizim konservatuvarlarımızda daha yaygın olmuştur ve ondan sonra da ikinci sırada bir Avusturya ve Alman ekolü diyebileceğimiz bir şan ekolü yerleşmiştir. Ama şimdi dünyada artık bu ekoller de ortadan kalktı çünkü dünya artık... globalleşmenin verdiği şey sanatta da yaşanmaya başladı ve dünya, müzikle bütün ülkeler entegre olmaya başladı çağdaş müzikle. O yüzden de ekol bile artık biraz ortak bir noktaya geldi diyebilirim. Bu da biraz İtalyan ekolünün temelinde oluşan bir ortak ekol diyebilirim." (Yüz Yüze Görüşme, 27.02.2012)

E4, Rus romanslarının daha gelişmiş bir müzik zevkine ve kültürüne sahip bireyler için uygun olduğunu belirtmiştir. Bu eserlerin, temel teknik becerilere sahip daha ileri seviyedeki öğrenciler tarafından çalışılmasının faydalı olacağını vurgulamakta ve Kiril alfabesinin doğru okunup kullanıldığında, İtalyancadan bile daha kolay bir gelişim sağladığını savunmaktadır. Almancanın da zor bir dil olarak görüldüğünü, Fransızcanın ise vokal açıdan pek uygun olmadığını ifade eden görüşmecî, Fransızcanın kapalı bir dil yapısına sahip olduğunu ve bu nedenle vokal eğitiminde zorluklar yarattığını belirtmiştir. E4 buna karşılık, Rusçanın inanılmaz bir gırtlak açıklığı sunduğunu ve doğru kullanıldığında öğrencilerin teknik gelişimleri için çok faydalı olduğunu altını çizmektedir. (Yüz Yüze Görüşme, 19.11.2011)

E5, Rus dilinin kendine özgü sert sessizleri ve diftonglarının, öğrencilerin vokal zorlukları aşmalarında çok faydalı olduğunu belirtmektedir. E5, aryalarda uzun süren bir gelişim ve patlama noktası olduğunu, buna karşın lied'lerin kısa zamanda çeşitli nüansları göstermeyi ve dile hâkim olmayı gerektirdiğini belirtmektedir. Latin kökenli Avrupa dillerinin ortak özelliklere sahip olduğunu, Almancanın sessiz harf bolluğu nedeniyle biraz farklılık gösterdiğini, ancak Rusçanın Türkçeye daha uygun olduğunu belirtmektedir. Türkçe konuşanların her türlü sessiz harfi rahatça kullanabildiğini ve diğer dillere göre daha iyi telaffuz yeteneğine sahip olduğunu ifade etmektedir. Türklerin, Rusçayı öğrenmekte diğer uluslara göre daha başarılı olduğunu, bu dilin yanak, dudak ve ağız kaslarıyla ilgili olduğunu ve Türklerin bu konuda avantajlı olduğunu belirtmektedir. E5, Türklerin Rus kültürüne ve Slavlarla uzun yıllar birlikte yaşamış olmalarından dolayı müzikteki coşkuyu hızlıca benimseyebildiklerini ifade etmektedir. Şan eğitimine İtalyanca ile başladığını, çünkü şan eğitiminin vokal eğitimi anlamına geldiğini ve önce sesli harflerin oturtulduğunu

belirtmektedir. Almancanın lied formu için, Fransızcanın ise müziğin inceliklerini öğretmek için kullanıldığını vurgulamaktadır. Her üç dilin de kendi müzik sınırları olduğunu, İtalyanca 'da sesin, Almanca 'da kuralların ve Fransızca 'da yatay müziğin önde olduğunu ifade etmektedir. Fransız müziğinin inceliklerini öğretmek için farklı bir kültür gerektiğini ve bu müziğin genellikle üçüncü veya dördüncü yıldan itibaren verildiğini belirtmektedir. E5, Rusça eserlerin, öğrencilerin içinde yatan coşku ve duygular nedeniyle kolaylıkla söylendiğini ifade etmektedir. Rusçanın, şancının vokal zorluklarını aşmasında ve gırtlak kaslarını rahatlatmasında etkili olduğunu, bu dilin sessiz harflerinin şancıyı rahatlatan özellikler taşıdığını vurgulamaktadır. E5, kendi deneyimlerinden de yola çıkarak, Rusçanın şan eğitimi için sağladığı avantajları açıklamaktadır. (Yüz Yüze Görüşme, 12.01.2012)

E6 "Bence çalıştırılmalı tabii çünkü stil olarak bir defa öğrenilmesi gereken bir dünya, bir edebiyat. Artı, romantizm. Örneğin romantizm dönemine ait besteciler çalışılırken bu Rus romantiklerini hiçe saymak olmaz, yani eksik kalır. Sorunlar biraz önce söylediğim gibi dil sorununu çözmek gerekir. Faydası nedir? Bence içsel bir duygunun yoğunluğu çok ön planda Rus edebiyatında, Rus müziğinde ve bunun dışarı çıkarken aynı zamanda şan açısından da bir Alman romantiklerinden biraz farklı bir tarafı var, Fransızlardan farklı bir tarafı var. Kaba demeyeyim ama daha bir operatik bir dışavurum söz konusu. Daha ekspresyonist bir tavır var yani. Bir lied'in içinde atıyorum işte Schubert'te, Schumann'da böyle notaların tozunu alır gibi, böyle bir rafine bir durum varken; bir Rahmaninof'da o da romantik olmasına rağmen, ya da Çaykovski'de birden kükreyebilen, haykırabilen bir nüans olabilir. ... Bu samimiyeti ve bu özgürlüğü yaşayabilmesi bir sanatçının, şarkıcının... Bence yaşaması gereken bir şeydir. Aynı zamanda şarkıcılarda biliyorsunuz bir ...

bağırıp çağırma kompleksi vardır. Schubert'te, Schumann'da, Brahms'da o biraz raptı zapt a alınmıştır, o şey. Piyanoyla birlikte, bir birlikte söylenir lied'ler. Piyano eşliği de çok önemlidir, o da katkıda bulunur şiiire. Yani eşlik etmez, piyanist orada eşlikçi durumda değildir. Çaykovski'de de öyledir, onda da eşlik işe katılır, onda da eşlik yoktur ama burada şarkıcılık adına terazide bana göre Alman romantiklerinden biraz daha şarkıcıya daha bir sesini de ortaya koyabilecek olanaklar sağlar. ... Bence ilk yıllarda değil daha sonraki yıllarda yapılması gereken bir müzik. ... İtalyan repertuarına ya da Fransız repertuarına çok aykırı değil, gırtlakta aykırı değil dolayısıyla bence son derece yararlı." (Yüz Yüze Görüşme, 01.02.2012)

E7, Rus romanslarının kesinlikle çalıştırılması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu ekolle tanışmanın önemini belirtmekte ve Rus romanslarının nasıl yorumlanması gerektiğini öğrenmenin şan öğrencileri için çok değerli olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca, Rus romanslarının belirli bir dönemi, besteci topluluğunu ve kültürel arka planı temsil ettiğini vurgulamaktadır. E7, öğrencilerin her türden müziği deneyimlemeleri gerektiğini ve profesyonel yaşamda kendi seçimlerini yapabilmeleri için geniş bir müzikal yelpazeye sahip olmalarının önemli olduğunu belirtmektedir. Barok dönem, 19. yüzyıl veya izlenimciler gibi farklı müzikal dönemlere yoğunlaşmak isteyen öğrencilerin bu kararı zamanla vereceklerini ifade etmektedir. E7, konservatuvardan mezun olup operada solist olarak görev alan öğrencilerin, eğitim döneminde Rus eserleriyle tanışmamışlarsa büyük zorluklar yaşayacaklarını belirtmektedir. Rusçanın bazı zorlukları olduğunu, özellikle bazı vokallerin arka planda söylendiğini, ancak bu zorluklarla başa çıkmanın yollarının öğrenilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. E7, tanışıklık olmadıkça insanların bir şeyden çekineceğini, ancak olayla tanışıp içine girdikçe bir fikir sahibi olacaklarını

ve başarılı olup olmayacaklarını görebileceklerini ifade etmektedir. Fransızcanın da zor bir dil olduğunu, şarkı söylerken nazal seslerin doğru yapılmaya çalışılması sırasında zorluklar yaşanabileceğini belirtmektedir. E7, Rus romanslarının çalışılmasının zararlı olmayacağını kesinlikle inandığını vurgulamaktadır. (Yüz Yüze Görüşme, 22.3.2012)

E8 "Tabii ki çalıştırılmalıdır. Yani ilkemiz bu, ama ilk yıllar, ilk iki yılda biraz zor olur bu çünkü iki, üç yılda hatta zor olur diye düşünüyorum. Dil açısından, bir kere alfabe açısından, bir de artikülasyon açısından. Tabii İtalyancadan daha farklı konuşulan bir dil muhakkak ama sonuçta belli bir müzik eğitimi, belli bir teknik aşama kazandıktan sonra öğrencinin bunların dördüncü senede söylenmesi taraftarıyım. ... Ben son derece yararlı olduğunu düşünüyorum (öğrenciye Rus romanslarının çalıştırılmasının), yani olumsuz bir etki olabileceğini düşünmüyorum. Benim kendi tecrübelerim böyle. Hiçbir öğrencim bundan bir rahatsızlık duymadı. Aksine, söyledikçe, yani duyguları daha şey böyle daha olduğu gibi müziğe yansıtabilmişler gibi sanki." (Yüz Yüze Görüşme, 24.11.2011)

E9, Rus romanslarının kesinlikle çalıştırılması gerektiğini belirtmektedir ve öğrencilerin her şeyi görmesi gerektiğini vurgulamaktadır. E9, her kültürden, her besteciden en az bir şarkının mutlaka çalışılması gerektiğini ifade etmektedir. Rus romanslarının kesinlikle çalışılması gerektiğini, çünkü çok önemli olduğunu vurgulamaktadır. Bu eserlerin öğrencinin gelişimi üzerine oldukça önemli etkileri olduğunu belirtmektedir. Almanca lied'lerin de çok önemli olduğunu kabul etmekle birlikte, Rusçanın müzik ve altyapı açısından daha güzel ve farklı olduğunu, fraz ve bağ gelişimine daha açık olduğunu ifade etmektedir. (Yüz Yüze Görüşme, 27.02.2012)

E10 "Çalıştırılmalıdır. Zaten bizim müfredatlarımızda Rus bestecilerinin eserlerine yer veriyoruz. Bence öğrencilerimizin her kültürü, her ülkenin diyeyim, opera sanatıyla ilgilenen kendi ulusal operasını, opera sanatını geliştirmiş her ülkenin müziğini tanıması gerekmektedir. Bu yüzden bu eserlerin çalıştırılması gerektiğini düşünüyorum ve repertuarlarımızda yer almasının doğru olduğunu düşünüyorum öğrencilerimizin gelişimi ve kültürel gelişimi açısından." (Yüz Yüze Görüşme, 22.3.2012)

"Rus romansları Türkiye'deki konservatuvarların opera/şan bölümü müfredatlarında yer almalı mıdır?" sorusuna verilen yanıtlar şu şekildedir:

E1 "Tabii ki. Alınıyor da zaten" (Yüz Yüze Görüşme, 11.01.2012), E2 "Almamalıdır. ... Yani zarar vereceğini düşünmüyorum. Söylemek istediğim şey şu ama; şan ekolünü Rus ekolü üzerine kuramazsın, kurmamalısın. Benim savunduğum şey o yani, ben onların kötü ya da olmaması gereken bir şey demek istemiyorum." (Yüz Yüze Görüşme, 19.11.2011)

E3 "Yani müfredat olarak zaten yer alıyor. Biz hocalar olarak Rus eserlerini çalıştırıyoruz öğrencilerimize. Özellikle Çaykovski, Mussorgski, Rahmaninof... kabul görenlerini çalıştırıyoruz ama yani bu konuda ... ihtisas gibi müfredatta olması gerektiğine inanmıyorum. Böyle bir şeye gerek yok. ... Bugün Türkiye'de konservatuvarlarda okuyan öğrenciler bu ülkenin sanatçıları değildir artık. Dünyaya mâl olmak zorundalar. Çünkü bu sanat çok evrensel ve global bir sanat. Sadece İstanbul operasında, Ankara operasında, İzmir operasında söylemeyecekler bu insanlar. Yarın öbür gün Avrupa'da söyleyecek, Rusya'da söyleyecek, Japonya'da söyleyecek... Şu anda gençlerimiz oralara doğru gidiyor ve orada birçok tanımadığı repertuarlarla karşılaşılıyor. Bu globalleşmenin içinde bir sanatçıda at gözlüğüyle değil, daha

geniş bir perspektiften bakmalı müziğe." (Yüz Yüze Görüşme, 27.02.2012)

E4, Rus romanslarının müfredatta kesinlikle yer alması gerektiğini vurgulamaktadır. Alman repertuarı için de geçerli olan bu durumun, master ve doktora programları için önemli olduğunu belirtmektedir. Altı arya söylemek veya bir komple opera hazırlamak yerine, Rus romansları albümleri söylemek ve bu müziğe yoğunlaşmanın bir master işi olduğunu ifade etmektedir. E4, Mahler'in Kindertotenlieder'i veya Winterreise gibi eserleri hazırlamanın kulaktan dolma kayıtlarla yapılamayacağını, bu işin gerçekten zor olduğunu belirtmektedir. Rus repertuarının ve Kiril alfabesinin büyük bir problem olduğunu vurgulamakta ve bu dili kulaktan dolma öğrenmenin mümkün olmadığını, bir Rus çalıştırıcıyla şan çalışmanın gerekliliğini ifade etmektedir. Bu tür bir eğitmen olmadığı takdirde, Rus repertuarının hep geri plana itildiğini belirtmektedir. Kimsenin Rusça öğrenmek için dil kursuna gitmeye cesaret göstermediğini ve dilin kapalı olmasının bu duruma sebep olduğunu ifade etmektedir. (Yüz Yüze Görüşme, 19.11.2011)

E5 "Tabii. Özellikle bas sesler için, bas ve koloratürler için. Mezzoları da katayım, mezzolar için de fevkalade güzel eserler var Rus repertuarında" (Yüz Yüze Görüşme, 12.01.2012), E6 "Zaten alıyorlar." (Yüz Yüze Görüşme, 01.02.2012), E7 "Kesinlikle almalıdır." (Yüz Yüze Görüşme, 22.3.2012), E8 "Evet almalıdır." (Yüz Yüze Görüşme, 24.11.2011), E9 "Romansları; zaten öyle bir bölüm var bizde. Lied, chanson, romans zaten öyle geçiyor. ... Zaten lied olarak da geçiyor bunlar. Romansın Rusçadaki şeyi olmuş bu ... Fransızcada chanson denmiş Almandada lied denmiş. Kesinlikle olmalı." (Yüz Yüze Görüşme, 27.02.2012), E10 "Evet, bence almalıdır" (Yüz Yüze Görüşme, 22.3.2012)

“Türkiye’deki şan öğrencilerinin Rus romanslarını yorumlarken karşılaşılabilecekleri güçlükler neler olabilir?” sorusuna verilen yanıtlar şu şekildedir:

E1 “Valla işte hep söylediğim gibi içe dönük olmaları. Çünkü farklı bir şey ben hep söylüyorum biraz arabesk kültürünün de gelişmesi lazım, kötü anlamda söylemedim tabii yani ... Yaptıkları iş zaten yani ekspresyonizm sen diyorsun ki ben varım burada beni dinle diyorsun. O zaman sen orada yoksun artık. Sen sesinle birtakım şeyler duyurmaya çalışıyorsun. Duyularımı duyurmaya çalışıyorsun. Bunu algılatmak için de mutlaka ama mutlaka bazı metotlara başvurmak zorunda kalıyorsunuz. Mesela ne bileyim çok böyle içe dönük yahut çok şey olmayan, dinamik olmayan çocuklara daha dinamik parçalar seçiyorum ki parçanın verdiği dinamizmle belki biraz canlanabilir diye, tüm bunlar kişiye bağlı şeyler.” (Yüz Yüze Görüşme, 11.01.2012)

E2 “Dili farklı, ırk farklı... Bu ırka yakın değil de biz tabii daha çok güneyli olduğumuz için... Alfabe farklılığı var, uygun gelmiyor. Gırtlak yapısı uygun değil bize. Farklı, öyle anlatayım.” (Yüz Yüze Görüşme, 19.11.2011)

E3 Kiril alfabesinin yaratacağı telaffuz güçlüklerinden bahsetmiş ancak bu güçlüğü diğer Avrupa dillerinden çok da farklı olmadığını belirtmiştir.

E4 "En önemli şey dil. Dil fevkalade bir zorluk çıkarıyor dediğim gibi. Başka bir alfabe, hadi diyelim onun baskıları var, yazıldı altında okunuşu Avrupa harfleriyle, enternasyonel harfler diyelim kullanılıyor. Bir de vokallenışı var, yani bir 'o'yu başka türlü okuyorsun, başka bir kelimenin içinde o 'o' yumuşuyor... Böyle bir farklılık var yani vokallerde. Biraz ileri bir müzik Rus romansları... Müzik gerçekten derin ve ağır yazılmış, yani; bunlar cidden melankolik bir

toplum, anlıyor musun? Yani bu iz çok hissediliyor bu müzikte.” (Yüz Yüze Görüşme, 19.11.2011)

E5 "Sadece şarkı repertuarıyla sınırlı kalmamalıyız, bol senfoni dinlemek lazım. Yani acaba kaç tane şan öğrencisi Rahmaninof'un 2. Senfonisini biliyor? ... Yani olaya biraz makrodan bakmak lazım diye düşünüyorum onları söyleyebilmek için. Önce o ırkı tanımak lazım. ... Rus müziğinin kökenini bilmeden onları nasıl üstüne koyabilir? Nasıl şancı onları söyleyebilir Yahudi kültürünü tanımadan ya da Rus halk şarkılarını bilmeden? Yani, olaya bir tepeden bakmak lazım her zaman öyle düşünüyorum. Sadece şancı olarak değil müzisyen olarak, bol senfoni dinlemeleri lazım." (Yüz Yüze Görüşme, 12.01.2012)

E6 "İşte, dil demiştik. Onun dışında bir şey yok. Çünkü Rusçada da Rus müziğinde de çok sessiz harfler var ama vokaller aynen bizim hazır olduğumuz bir gırtlak. Yani 'i', 'a', 'o', 'u', 'ı' bunlar bizde de mevcut. 'I' var mesela bu 'ı' bir İtalyan için bir handikaptır ama bizim orada bir şansımız var çünkü 'ı' bizde de var. 'Tı' diye girecek mesela; bunu söyleyebilmesi kolay değil bir Avrupalının, ... bunu oturup çalışması gerekiyor ama bizim çalışmaya ... ihtiyacımız yok. ... Biraz sessiz harfler zor. Yani 3 tane, 4 tane sessiz harf bir araya gelebiliyor onlar biraz zor. Hele biraz da hızlıysa tempo orada biraz zorluk çekiliyor. Bizde olmayan şey o, onun dışında zaten dediğim gibi müzik, aralıklar çok kolay." (Yüz Yüze Görüşme, 01.02.2012)

E7, bir dili iyi konuşabilmek ve yorumlayabilmek için iyi bir taklit yeteneğine sahip olmanın önemli olduğunu vurgulamaktadır. Bazı insanların dili bilmeseler bile güzel taklit edebildiklerini ve bu durumun Rusça için de geçerli olduğunu belirtmektedir. Bel canto'nun bir esneklik sunduğunu, ancak Rus romanslarının her zaman güç ve tempo gerektirdiğini ifade

etmektedir. Rus romanslarının piyano kısımlarında bile bir doluluk bulunduğunu, bu eserlerin teknik olarak iyi bir yapılandırma gerektirdiğini vurgulamaktadır. E7, eğitiminin dördüncü veya beşinci yılında olan öğrencilere Rus romansları vermenin daha akıllıca olacağını belirtmektedir. Rus romanslarının zor olduğunu ve çarpıcı olanlarının üstesinden gelmenin kolay olmadığını ifade etmektedir. (Yüz Yüze Görüşme, 22.3.2012)

E8 "Bütün bu lied sanatı dediğimiz şeyde hatta opera sanatında da var ama lied'de tabii sözler çok çok daha ön planda olduğundan yani ve o dilin artikülasyonu... Ben öğrencilerime örneğin söyleyecekleri bir lied'i yada romansı, şansonu olsun sözlerini okuyarak, günde en az 20 - 25 kere okuyarak, yani sözle okuyarak konuşur gibi çalışmalarını öneririm çünkü dilin hareketleri o kelimelere alışmak zorunda. Yoksa sadece ses tekniği pozisyonuyla söylendiği zaman maalesef birçok şey eksik kalıyor. Bu yani. Onun için genel olarak bu şekilde bakarsak bütün sözlerin çok iyi çalışılması, en büyük zorluk bu. ... Şarkı söylemede Rusçanın bazı kolaylıklar sağladığını da görüyoruz. Örneğin o sessiz harflerinin önden söylenmesi „zabıyt tak skoro“ diye bir lied vardır Çaykovski'nin „bu kadar çabuk unutturma“ gibi bir anlamı olan... .. Diğer „z'li, „r'li artiküle edilmesi gereken kelimeleri fazla. Bu bakımdan kolaylıklar sağlıyor. ... Yani sonuçta bu bir çalışma işi, egzersiz işi onları yaptıkça her şey yerini buluyor ki ben Türkçenin de şarkı söylemeye son derece elverişli olduğunu düşünmüşümdür. ... Yıllardır da bunu öğrencilerimle paylaşıyorum. Türkçeyi maalesef yanlış konuşuyoruz. Yani kelimeleri seçme açısından ayrı bir konu ama Türkçeyi tınlatarak konuşma... Maalesef gerçek tınısıyla konuşmuyoruz, yanlış çok yanlış alışkanlıklarımız var. Yani Türkçeyi güzel bir tonla konuşmakta umarım zamanla o da geçecek, daha iyi tonlarla konuşmaya başlayacağız." (Yüz Yüze Görüşme, 24.11.2011)

E9 "Yani Rus romansları biraz daha arya formlarına biraz daha yakın. İleri müzik yani biraz, aryadaki gibi açılımlar mevcut. Karşılaşacağı (öğrencinin) zorluklar Rusça olarak, o zorluğu var yani. Onun dışında Türkçeye yani o konuşulup çevrildiği takdirde çok zorluğu yok. Almanca nasıl zorluyorsa, Fransızca nasılsa aynısı yani." (Yüz Yüze Görüşme, 27.02.2012)

E10 "Öğrencilerimin Rus eserlerini söylerken çok zorlandıklarını düşünmüyorum. İtalyan egzersizlerinin dışında diyelim ki sesi öne alma, sesi maskeye taşıma yönünde daha geniş bir perspektifte tam bir kullanma, rezonans kullanma, rezonansı kullanabilmeyi öğretirlerse bence aşarlar. Teknik çalıştırmayla aşılabilecek şeyler. Ben Rus eserlerinden çok iyi sonuçlar aldım öğrencilerimde. Seslerde bir bütünlük, seslerde bir yoğunluk oluyor belki ama nefesin ve şeyin, sesin, kasların gelişimine çok faydalı eserler. En başta dil problemleri ama bunu da öğrencilerimiz aşmak zorunda. Yani siz bir opera sanatçısı olarak yetişiyorsanız evrensel bir müzikle uğraşıyorsanız bu evrensel müziğin her kültürünü tanımalı ve bu kültürü yorumlamak zorundasınız o yüzden bir İtalyanca bir Rusça bir Almanca bir Fransızca ve en önemlisi de kendi dilinizde tabii şarkı söylemeyi öğrenmek zorundasınız." (Yüz Yüze Görüşme, 22.3.2012)

"Yorumlama güçlüğü bakımından Rus romanslarını Arie Antiche, Lied ve Şanson gibi diğer türlerle karşılaştırabilir misiniz?" sorusuna verilen yanıtlar şu şekildedir:

E1 "Ben bu ... Rus romanslarının hakikaten eğitimde yararlı olacağını düşünüyorum. Özellikle Türkler için. Dediğim gibi, yani Alman lied'lerini daha üst sınıflarda tercih ediyorum. Hani var tabii, mecburi koyuyoruz ama daha coşkulu bir şeyler söyletiyorum mesela, yani çok böyle ... dengeli söylemek lazım yani her

piyanistin parmağının ağırlığı gibi orada da her sesin dozajının iyi ayarlanması lazım Alman lied'inin. Dolayısıyla bu daha çok biraz İzmir'in efesinin dansına benzetiyor çocukları. Hani adımını atarken falan beceremiyor, bizim Türk insanının bundan daha çok dışa dönüklüğe ihtiyacı var. Onun için çok faydalı buluyorum." (Yüz Yüze Görüşme, 11.01.2012)

E2, yorumlama denince, söylenen şeyin anlamının da işin içine katıldığını vurgulamaktadır. Bir eseri yorumlamak için ne söylediğini bilmenin gerektiğini belirtmektedir. Rus edebiyatından haberdar olmanın önemini, çünkü Rus kültürünün büyük bir ekol olduğunu ifade etmektedir. Rus edebiyatının, Alman edebiyatı gibi çok büyük bir alan olduğunu vurgulamaktadır. Bu eserleri anlamak ve incelemek gerektiğini, basitçe bir Rus lied'i söylemenin yeterli olmadığını ifade etmektedir. E2, Çaykovski gibi bestecileri tanımanın önemine dikkat çekmekte ve bu tür eserlerin faydalı olabileceğini, ancak eğitimde daha geniş bir perspektifle ele alınması gerektiğini belirtmektedir. E2, sadece notaları doğru söylemenin yeterli olmadığını, Arie Antiche söylemekle Rus eserleri söylemek arasında teknik açıdan bir zorluk farkı olmadığını, ancak anlam ve doğru yorumlama açısından büyük farklar olduğunu vurgulamaktadır. Eseri papağan gibi ezberleyip söylemenin, doğru bir yorumlama anlamına gelmediğini belirtmektedir. (Yüz Yüze Görüşme, 19.11.2011)

E3 "Zorluk açısından değerlendirmek yanlış olur. Yani hepsinin kendi içinde bir zorluğu var. Yani basit bir Arie Antiche'yi bile söylemek... Biz konservatuvar eğitiminde bunu alıyoruz ama Arie Antiche'ler ve o lied'ler yorum açısından çok daha, opera repertuarındaki eserlerden çok daha güç. Her eser ayrı bir hikâye anlatıyor ve onu yaşatmalısınız, hissettirmelisiniz onu seyirciye. Yani operada siz bir role bürünüyorsunuz ve o rolün, o karakteri

canlandırılıyorsunuz ama bir lied'de, bir Arie Antiche'de, ortalama işte bir konserde 20 tane Arie Antiche ya da lied söylüyorsanız 20 ayrı karakteri oynuyorsunuz orada, canlandırılıyorsunuz, 20 ayrı duyguyu canlandırılıyorsunuz." (Yüz Yüze Görüşme, 27.02.2012)

E4, müzik eğitimi sürecinde öğrencilerin çeşitli repertuarlarla tanıştırılmasının önemini vurgulamaktadır. Örnek olarak Schubert'in "Der Liermann" liedini, "Sebben Crudele" Arie Antiche eserini, Çaykovski'nin "Mignon" ve Faure'nin "Elegie" gibi eserlerini göstermektedir. E4, öğrencilerin bu eserler arasından seçim yapmasının eğitimde nasıl bir yol izleneceğini belirttiğini ifade etmektedir. "Sebben Crudele"nin kolay okunabilir, anlaşılır ve kavranabilir bir müzik olduğunu, ancak Çaykovski'nin "Mignon" gibi eserlerin çirkin söylenemeyeceğini belirtmektedir. E4, "Mignon" gibi eserlerin kötü söylenemeyeceğinin altını çizmektedir. Rahmaninof ve Mussorgski şarkılarının da benzer şekilde olduğunu ifade etmektedir. E4, müziğin felsefesini anlamının önemine dikkat çekmektedir. İtalyan ariaları yerine neden Wagner gibi eserlerin çalışılmadığını sorgulamakta ve bunun sadece sesle ilgili olmadığını belirtmektedir. Wagner'in "Tannhäuser" operasındaki Wolfram'ın şarkısının söylenmesinin zorluklarından bahsetmektedir. Bu tür eserlerin his olarak çok yabancı geldiğini ve bu yüzden uzak durulduğunu ifade etmektedir. Dil ve kültürün, bu uzak durmanın sebeplerinden biri olduğunu vurgulamakta ve insanların sanatı ve estetiği kavramak yerine daha çabuk tüketme eğiliminde olduklarını belirtmektedir. E4, derinlemesine çalışmanın meşakkatli olduğunu, ancak bunun gerekli olduğunu ifade etmektedir. (Yüz Yüze Görüşme, 19.11.2011)

E5 "Çizgileri çok belli; Alman kültürünü de Alman halk şarkılarını da çok iyi tanımak lazım.

Bir Alman lied'ini söylerken Beethoven'ı, Brahms'ı çok iyi tanımak gerekiyor. Schubert aynı şekilde, en zor zaten Schubert söylemek. Aynı şekilde Fransız müziğine geçerken bol bol Ravel, Faure, Duparc, Massenet, Bizet bunları dinlemek lazım. Onlar bir yatay melodi üzerine kurulmuş bir geleneksel çizgileri var. Fransız müziğinin Messien'e kadar, inanın Messien'e kadar hep yatay müzikleri var. Alman dikey. İtalyan zaten şarkı dili. Yani bir Respighi senfonide dahi şarkı var. Ama Rus kültürünü çok iyi tanımak gerekiyor, farklı bütün Avrupa kültürlerinden çok daha farklı. Tabii bize çok yakın olduğunu düşünüyorum. Bütün bu sanıyorum sorduğunuz soruların cevabı ırk özelliği ve Türklerin dile yatkın olmasıyla öğrencinin vizyonunu daha açabileceğimiz kanaatindeyim edindiğim tecrübelerle göre de." (Yüz Yüze Görüşme, 12.01.2012)

E6, yorumlama güçlüğü olarak dili ön plana çıkarmaktadır, çünkü bir eseri doğru yorumlayabilmek için altında yatan düşünceyi ve fikri özümsemek gerektiğini vurgulamaktadır. Bu düşünceyi iyi bilebilmek için ise kullanılan kelimelerin anlamlarının derinliklerine hâkim olunması gerektiğini belirtmektedir. Eğer dilin bu yönünü aşabilirsiniz, bir Fransız şansonundan veya bir Alman liedinden farklı kalmayacağını ifade etmektedir. Dilin her şeyin başı olduğunu ve dile kesinlikle hâkim olunması gerektiğini vurgulamaktadır. E6, bir şarkıyı söylemeden önce, bir tiyatrocunun gibi onu tirat olarak oynayabilmenin önemini belirtmektedir. Lied söylemenin aynı zamanda oyunculuk gerektirdiğini, çünkü bir hikâyeye anlattığını ve operadan bu yönüyle ayrıldığını ifade etmektedir. Operada makyaj, kostüm, reji gibi yardımcı etkenlerin karakterin içine girmeyi kolaylaştırdığını; ancak lied'de seyirci karşısında tamamen çıplak olduğunu, hikâyeyi kendin olarak anlatman gerektiğini belirtmektedir. Bu durumun son derece zor olduğunu, çünkü sahneye çıkarken yan etkenlerin olmadığını ve

tamamen kendin olarak hikâyeyi taşıman gerektiğini vurgulamaktadır. E6, bu nedenle kelimelerin anlamlarını ve öykünün derinliğini çok iyi bilmek ve içselleştirmek gerektiğini ifade etmektedir. Sahtekarlık yapmadan, yani olumlu anlamda oyunculuk hilesi kullanmadan, bu hikâyeyi dışarıya taşımak için eserin iç dinamiklerini çok iyi yaşamak gerektiğini vurgulamaktadır. (Yüz Yüze Görüşme, 01.02.2012)

E7 "Bu Ruslardaki komünist rejim vardı ya bir dönem, işte herkesin gelir seviyesi aynıydı, tek tip giyiniyorlardı belki aynı Çin'deki gibi, yani en azından çeşitlilik yoktu, hayat ne kadar net ve mat ise müzikte o kadar net. Mat değil ama net. Yani böyle yumuşamaya çok fazla izin veren bir müzik değil. Şey diyemiyorum, hani onlar (Arie Antiche, Lied, Şanson) bir tarafa, o (Rus romansları) bir tarafa diyemiyorum. Ama yine de diyemiyorum. Ama sadece baştan sona kadar böyle çelik gibi sağlam olmanız gerektiğini biliyorum. Çünkü çok böyle sizin biraz oturayım da dinleneyim demenize fırsat tanımıyor. Benim bildiğim repertuvardan konuşayım. Hani belki böyle çok net olmasın, bu dediklerime ters düşen partiler de olabilir. Ben yani naçizane tecrübelerimden yola çıkarak bir şey söylüyorum." (Yüz Yüze Görüşme, 22.3.2012)

E8 "Rahmaninof olsun, Çaykovski olsun, yani Arie Antiche dediğimiz zaman tabii Arie Antiche'lerin belli bir dönemi var, bundan üç yüz yıl önce beş yüz yıl önce yazılmış şarkılar. Bel canto şarkı söyleme sisteminin ilk oluşturulmaya başladığı dönemler. Ama bunlar Rus romansları deyince son derece gelişmiş armoniler, gelişmiş müzik. O yüzden tabii Arie Antiche'lerle aralarında büyük bir fark var ama öyle Arie Antiche'ler de var ki gerçekten bir Puccini aryasından çok daha zor, yani Vivaldi'nin bazı aryaları... gerçekten çok zor. Ama tabii, işte, müzik dönemleri diye bir şey vardır. Biliyorsun işte; barok öncesi, barok dönem, klasik dönem,

romantik dönem, post romantik işte filan gibi... Onlar tabii hep değişik yorumlar istiyor. Rus romansları ise, Rus müziği ise yani senfonilerde falan da öyle, operalarda da öyle, biraz daha farklı bir dramatism var. Yani daha karanlık, daha sert, yani tekniğin çok gelişmiş olması lazım. Yoksa tabii şimdi Rusların en büyük avantajları... Yazarlarının, yani, bir metin hazinesi var onlarda.” (Yüz Yüze Görüşme, 24.11.2011)

E9 “Bu romansların tabii ucu çok açık, tabii basitlikten zora doğru gerektiği zaman bir arya kadar bile zor olan romanslar var. Bestecilerine bağlı ya da bestecilerin kendi içindeki romansları arasında çok zorları da var, çok zor olmayanlar da var ama hepsinin ortak özelliği bir ciddi müzik var Rus romanslarında. Ciddi duygu var. Ciddi duygu var yani altyapıda ve tam tersine bel canto var. Yani bel cantoyu köstekleyen değil... Hep bir Fransız düşüncesi var zaten. O Kiril alfabesinin özelliği de biraz, öyle söylendiği zaman mecburen bağ düşüncesi var. Bence hepsi eğitime, bel cantoya, hepsi destek olan şeyler. Zaten hepsinde bir sır var. Yani ne söylersen söyle o bel canto düşüncesiyle söylemek lazım zaten. Yani ayrı şeyler değil onlar. O teknikle yapılmadığı için çok farklı gibi; Almanca lied çok farklı, şanson çok farklı, Arie Antiche çok farklı, lied çok farklı değil ki hepsi aynı.” (Yüz Yüze Görüşme, 27.02.2012)

E10, Rus eserlerinin çalışılmasının faydalı olduğunu vurgulamakla birlikte, bu eserlerin daha ileri sınıflarda ele alınması gerektiğini belirtmektedir. İlk yıllarda, özellikle İtalyan eserlerinin öğrenilmesinin önemine dikkat çekmektedir. E10, İtalyanca yazılmış Arie Antiche’lerin, aryaların, Vaccaj ve Concone gibi eserlerin, belli bir ses tekniğini geliştirmeye yönelik olduğunu ve aralıkların giderek arttığını ifade etmektedir. Bu nedenle, Rus eserlerinin ikinci sınıftan sonra çalışılmasının daha uygun olduğunu düşünmektedir. E10, öğrencinin ses

yoğunluğunu ve nefesle sesi birlikte kullanmayı öğrendikten sonra, hareketli İtalyan parçaları tercih ettiğini belirtmektedir. Bu parçaların, öğrencinin sesini ortaya çıkaracağını ve hareketli parçalarda yapılacak hataların, bağlı ve legato parçalarda da fark edilip rahatsızlık yaratabileceğini vurgulamaktadır. Öğrenciyi rahatsız etmemek için ilk önce hareketli parçalarla sesini geliştirmek gerektiğini ifade etmektedir. Şan eğitimi sürecinin başlangıcında Rus tekniğiyle çalışmanın uygun olmadığını, ancak ileriki sınıflarda Rus eserlerinin hem nefes hem de şan tekniği açısından faydalı olduğunu düşündüğünü ifade etmektedir. (Yüz Yüze Görüşme, 22.3.2012)

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Ulaşılan bulguların ışığında şan eğitimi konusunda Rus romanslarının uluslararası düzeyde kabul gören eserler olduğu anlaşılmaktadır. Görüşmecilerin ifadelerine göre, özellikle Çaykovski ve Rahmaninof gibi bestecilerin eserleri Avrupa müzik çevreleri tarafından yaygın şekilde benimsenmekte ve icra edilmektedir. Diğer Rus bestecilerin eserleri ise daha çok Rus ekolüne özgü ulusal nitelikler taşıdıkları için daha sınırlı bir kabul görmektedirler.

Farklı ülkelerde bulunan müzik eğitim kurumlarında Rus romanslarının eğitim repertuarına dâhil edilme durumu değişiklik göstermektedir. Örneğin, Avusturya gibi Alman müzik literatürüne ağırlık verilen yerlerde Rus romanslarına daha az yer verilirken, Slav ülkelerinde bu eserler daha sık karşımıza çıkmaktadır. Türkiye özelinde ise Rus romanslarının tanınması ve şan eğitimi repertuarına dâhil edilmesi konusunda bir takım düşünce farklılıkları bulunduğu göze çarpmaktadır. Bazı eğitimciler, dil ve alfabe farklılıkları nedeniyle bu eserlerin Türk öğrenciler için zorlayıcı olabileceğini belirtirken,

diğerleri Rus romanslarının duygusal yoğunluğu ve teknik özellikleri nedeniyle öğrencilerin ifade yeteneklerini geliştirmede önemli bir rol oynayabileceğini vurgulamaktadır. Ancak genel olarak görüşmecilerin çoğunluğu Rus romanslarının uluslararası düzeyde kabul gördüğünü ve müzik eğitimi repertuarında yer alması gerektiğini düşünmektedir. Bu eserlerin, şan eğitimi bağlamında teknik ve ifade becerilerinin gelişimine katkı sağladığı ve öğrencilere geniş bir yorum yelpazesi sunduğu kabul edilmektedir.

Ulaşılan bulguların ışığında Türkiye'de Rus romansları ve genel olarak Rus müzik repertuarının dil, kültürel ve eğitimsel engeller nedeniyle yeterince tanınmadığı anlaşılmaktadır. Ancak buna rağmen bazı eğitimciler ve sanatçıların bu alandaki eserleri tanıtmak ve öğrencilere öğretmek için çaba gösterdiği ve böylece Rus müziğinin Türkiye'deki tanınırlığının artmasına katkıda bulunduğu görülmektedir. Bulgular Türkiye'deki şan ve opera eğitiminin odağında ağırlıklı olarak İtalyan, Alman ve Fransız müzik repertuarlarının bulunduğu işaret etmektedir. Bu durum Rus müziği ve Rus romanslarına gösterilen ilgiyi ve bilgi düzeyini ister istemez kısıtlamaktadır. Rus romanslarının Türkiye'de yeterince tanınmamış olmasının nedenleri arasında belki de en önemlisinin dil zorluğu olduğu düşünülmektedir. Görüşmeciler Kiril alfabesi ve bu alfabeyle özgü telaffuz güçlüklerinin öğrenciler ve sanatçılar için önemli bir engel teşkil ettiğini belirtmişlerdir. Bununla birlikte Türkiye'nin tarihi ve kültürel olarak Batı Avrupa'ya daha yakın olması müzik eğitiminde Batı Avrupa'nın müzikal estetiğine ve dillerine daha fazla ağırlık verilmesine neden olmaktadır. Bu da Rus müziği ve kültürünün Türkiye'deki şan öğrencileri için daha az tanınmış ve anlaşılır olmasına yol açmaktadır. Bunlara ek olarak Rus müziğinin Türkiye'de daha geç tanınmasına sebep olabilecek bir başka etken olarak Soğuk

Savaş dönemi boyunca Batı ve Doğu blokları arasında yaşanan siyasi gerilimlerin ve Türkiye gibi NATO üyesi ülkelerde Rus kültürü ve sanatının daha az benimsenmesine yol açmış olabileceği görüşü de ileri sürülmüştür.

Yapılan görüşmeler neticesinde tüm görüşmecilerin Rus romanslarının Türkiye'deki şan öğrencilerine çalıştırılmasının faydalı olacağı konusunda fikir birliği içinde olduğu anlaşılmıştır. Görüşmecilerin ifadelerine göre Rus romansları özellikle derin duygusal içerikleri ve müzikal zenginlikleri ile dikkat çekmektedir. Bu eserlerin öğrencilere duygusal ifade becerilerini geliştirme ve çeşitli teknik zorluklarla başa çıkma fırsatı sunduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte Rus romansları Türkiye'deki şan öğrencilerine geniş bir kültürel perspektif sağlamakta ve böylelikle farklı kültürlerle ait müzikal yaklaşımları keşfetme imkânı tanımaktadır. Bu bağlamda Rus romanslarının çalışılması öğrencilerin repertuarlarını genişletmelerine, farklı müzikal yaklaşımlarla kendilerini ifade etmeyi öğrenmelerine ve sahne üzerinde duygusal yoğunluğu yönetme konusunda önemli deneyimler kazanmalarına yardımcı olmaktadır. Bunlara ek olarak Rusçanın dil ve artikülasyon zorlukları öğrencilerin teknik ve müzikal ifade becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmakta ve diğer diller üzerindeki telaffuz hakimiyetlerini artırmalarına katkı sağlamaktadır.

Görüşmecilerin çoğunluğu Rus romanslarının Türkiye'deki konservatuvarların opera/şan bölümü müfredatlarında yer alması gerektiği konusunda olumlu görüş bildirmiştir. Bu önerinin altında yatan temel nedenlerden birisi Rus romanslarının Türkiye'deki müzik eğitimi programlarının çeşitliliğini artırarak öğrencilere daha geniş bir repertuar oluşturma imkânı sunması ve öğrencilerin farklı müzikal stiller ve teknikler hakkında kapsamlı bilgi edinmelerini sağlamasıdır. Ayrıca, uluslararası alanda da

tanınmış bu eserlerin müfredatta yer alması öğrencilerin daha geniş bir kültürel ve müzikal perspektife sahip olmalarını sağlamakla kalmamakta, aynı zamanda dünya genelindeki opera sahnelerinde rekabet edebilirliklerini de arttırmaktadır. Rus müziği ve edebiyatının zenginliği, öğrencilerin bu eserleri derinlemesine anlamalarını ve yorumlamalarını gerektirmektedir. Bu süreç, öğrencilerin genel müzikal yorumlama becerilerini ve kültürel anlayışlarını da geliştirmektedir. Bununla birlikte Rus müziğinin duygusal derinliği öğrencilerin müzikal ifade becerilerini ileri düzeyde geliştirmelerine olanak tanımakta, teknik kapasitelerini zorlamakta ve böylelikle teknik ve müzikal ifade yeteneklerinin gelişimine katkıda bulunmaktadır.

Ulaşılan bulguların ışığında Türkiye'deki şan öğrencilerinin Rus romanslarını yorumlarken karşılaşılabilecekleri başlıca zorluklar arasında dil zorluğu ve teknik yeterlilik ön plana çıkmaktadır. Rusçanın telaffuzu, vurgusu ve ritmi Bel Canto eğitimi alan ve Latin alfabesini kullanan Türk şan öğrencileri için zorlayıcı olabilmektedir. Kiril alfabesi ve Rus dilinin kendine has özellikleri şan öğrencilerinin bu dil üzerinde yeterli hakimiyeti kazanmadan doğru yorum yapmalarını zorlaştırmaktadır. Bununla birlikte genellikle yoğun duygusal içerik ve derin felsefi temalar taşıyan Rus romanslarının sözlerinin anlamını ve alt metnini doğru bir biçimde anlamak ve yorumlamak da büyük önem taşımaktadır. Bu çerçevede görece geniş oktav aralığında yazılmış ve dinamik ifade gerektiren Rus romanslarının özellikle piyano eşliklerinin zengin ve karmaşık yapıları da dikkate alındığında icra tekniği açısından oldukça zorlayıcı olabileceği açıktır. Bu zorlukların aşılabilmesi için Rus müziğinin kendine özgü duygusal derinliğinin ve estetik anlayışının kavranması ve bunun ifade edilebilmesi için belirli bir teknik donanıma sahip olunması gerekmektedir.

Rus romansları, Arie Antiche, Lied veya Chanson'lara kıyasla görece daha dramatik ve duygusal yoğunluk taşıyabilmektedir; bu nedenle bu formda bestelenmiş eserlerin içerdiği hüznün, özlem ve tutku gibi güçlü duyguların doğru bir biçimde ifade edilmesi ve izleyiciye etkili bir şekilde iletilmesi kritik bir öneme sahiptir. Müzikal bakımdan Rus romansları genellikle daha karmaşık armonik yapılar ve zengin piyano eşlikleri barındırmaktadır. Bu nedenle bu formda bestelenmiş eserlerin icrası teknik unsurların ve duygusal ifade gerekliliklerinin bir arada yönetilmesini gerektirmektedir. Rusçanın kendine özgü fonetik yapısı bir yandan diğer dillerdeki şarkı türlerine kıyasla farklı sesletim biçimlerinin öğrenilmesi ihtiyacını doğururken diğer yandan sesin yerleşimi ve rezonansı konusunda da farklı yaklaşımlar gerektirmektedir. Ayrıca, Rus edebiyatı ve halk hikâyeleriyle derin bağlantıları olan bu eserlerin kültürel yansımalarını anlamak eserlerin doğru yorumlanması için kritik bir öneme sahiptir. Bu bağlamda Rus romanslarının yorumlanması Türkiye'deki şan öğrencileri için genel olarak teknik, dilsel ve yorumlama becerilerini geliştirmede etkili bir araç olarak görülebilir. Ancak, bu sürecin dil ve kültürel anlamda kapsamlı bir hazırlık gerektirdiği dikkate alınmalı ve unutulmamalıdır.

Bu bağlamda Türkiye'deki konservatuvarların opera bölümlerinin müfredatlarına Rus romanslarını da almalarının faydalı olacağı öngörülmektedir. Bununla birlikte Rusça telaffuz zorluklarının aşılabilmesi amacıyla Türkiye'deki konservatuvarların opera bölümlerinde eğitim gören şan öğrencilerine yönelik Rusça diksiyon dersleri gibi seçmeli derslerin açılmasının, zorluk yaşayan öğrenci ve öğretmenlerin Rus romanslarını daha doğru icra edebilmelerine yardımcı olacağı düşünülmektedir. Bu kapsamda Türkiye'deki şan öğrencilerinin çeşitli dillerde şarkı söylemeye yönelik olarak yaşadıkları telaffuz güçlüklerini aşabilmelerine yardımcı

olması amacıyla ulusal transliterasyon ve palatalizasyon rehberlerinin hazırlanmasının da faydalı olabileceği öngörülmektedir.

REFERANSLAR

- [1] Davis, A. Selected Russian Classical Romances and Traditional Songs for Young Singers: Introductory Materials with Teaching Strategies. (Yayınlanmamış Doktora Tezi.) Arizona State University, 2014.
- [2] Guseynova, O., & Turkmenoglu, O. Russian romance: synthesis of classical and folk music at the beginning of the 19th century. *Journal for the Interdisciplinary Art and Education* 2022; 3: 107-121.
- [3] Karasar, N. Bilimsel Araştırma Yöntemi. Nobel Yayın Dağıtım, 2002.
- [4] Li, E. (2021). On Dramaturgy of Russian Romances of S.V. Rachmaninof. *Rupkatha Journal on Interdisciplinary Studies in Humanities* 2021; 13(1): 1-15.
- [5] Mimaroglu, İ. Müzik Tarihi. (5. Basım). Varlık Yayınları, 1995.
- [6] Olin, E. *Singing in Russian: A Guide to Language and Performance*. Scarecrow Press, Incorporated, 2012.
- [7] Politi, G. The History and Development of the Musical Romans as a Genre. *Pamietnik Teatralny* 2023; 72 (2): 147-164.
- [8] Robinson, F.R. The Governors' Minutes of the Conservatory S.Mara Di Loreto, Naples. *Royal Music Association Research Chronicle* 1972; 10: 1-97.
- [9] Ivezic, T.P.E. Alexander Sergeyevich Dargomyzhsky 1813-1869: A Study of His Solo Vocal Works. (Yayınlanmamış Doktora Tezi.) The University of Kentucky, 1997.
- [10] Sage, J., Friedmann, S., & Hickman, R. Romance. *Grove Music Online*, 2001.
- [11] Say, A. Müzik Tarihi. (3. Basım). Müzik Ansiklopedisi Yayınları, 1997.
- [12] Sevengil, R.A. Türk Tiyatrosu Tarihi II: Opera San'atı ile İlk Temaslarımız. (2. Basım). Milli Eğitim Basımevi, 1969.
- [13] Silva, G. & Baker, T. The Beginnings of the Art of "Bel Canto": Remarks on the Critical History of Singing. *The Musical Quarterly* 1922; 8 (1): 53-68.
- [14] Yıldırım, A. & Şimşek, H. Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. (Genişletilmiş 5. Basım). Seçkin Yayıncılık, 2005.